

Οι μισθοί στην Ελλάδα μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ

Ηλίας Ιωακείμογλου

*Από το 2008 έως σήμερα, το κεφάλαιο συνθλίβει ανθρώπινες ζωές προκειμένου να ανορθώσει την κερδοφορία του με τον μοναδικό τρόπο που βρίσκει πρόσφορο στην παρούσα ιστορική συγκυρία: **μειώνοντας διαρκώς τις δαπάνες συντήρησης και αναπαραγωγής των υποτελών κοινωνικών τάξεων**, επιδιώκοντας μάλιστα μια τέτοια μείωση να την καταστήσει νέα κανονικότητα όπου οι υποτελείς θα θεωρούν φυσική την υλική στέρηση, και ακόμη χειρότερα, την υποτέλειά τους. Το κεφάλαιο δημιουργεί έτσι την αντικειμενική βάση μιας διευρυνόμενης κρίσης αναπαραγωγής των εργαζόμενων τάξεων, μιας **κρίσης κοινωνικής αναπαραγωγής**.*

Στον κεφαλαιοκρατικό τρόπο παραγωγής, οι εργασιακές μας ικανότητες, όταν διατιθενται στην αγορά εργασίας, αποτελούν εμπορεύμα που πωλείται όπως κάθε άλλο εμπορεύμα, από το πιο χυδαίο έως το πιο ευγενές.

Ο καθορισμός της αξιάς αυτού του εμπορευμάτος διακρίνεται από τις αξιές όλων των άλλων εμπορευμάτων κατά το ότι περιέχει όχι μόνο ένα βιολογικό στοιχείο (δηλαδή το σύνολο βιολογικών αναγκών), αλλά και ένα ιστορικό στοιχείο (ή κοινωνικό στοιχείο), που δεν αναφέρεται στις βιολογικές μας ανάγκες αλλά στις άλλες, εκείνες που καθορίζονται από την κοινωνική ζωή και την ιστορία της κάθε εποχής, αλλά και από την γεωγραφία του τόπου όπου ζούμε. Η αξιά αυτή, των εργασιακών μας ικανοτήτων (και εν τελεί αυτε΄ς οι ίδιες οι ανάγκες μας, βιολογικές ή κοινωνικές και ιστορικές), αποτιμάται στην αγορά εργασίας ως μισθός, και είναι επιδικό αντικείμενο διαπραγμάτευσης, επομένως συσχετισμού δυνάμεων μεταξύ των κυριάρχων και των υποτελών, μεταξύ των κατοχών κεφαλαίου (που

έρχονται στην αγορά ως αγοραστες) και οόων είμαστε κάτοχοι μόνο (ή σχεδόν μόνο) των εργασιακών μας ικανοτήτων (και ερχόμαστε στην αγορά ως πωλητές αυτών των ικανοτήτων).

Το ιστορικό ή κοινωνικό στοιχείο των αναγκών μας, αφού είναι επίδικο αντικείμενο του συσχετισμού δυνάμεων, μπορεί να αυξάνεται ή να συρρικνώνεται, ή ακόμα και να εξαφανιστεί τελείως ως αποτέλεσμα του κοινωνικού συσχετισμού δυνάμεων· είτε το κεφάλαιο κατορθώνει να συρρικνώσει το «καλάθι» των εμπορευμάτων (υλικών αγαθών ή υπηρεσιών) που είναι αναγκαία για την συντήρηση και την αναπαραγωγή των εργασιακών μας ικανοτήτων, είτε αντιθέτως οι εργαζόμενοι κατορθώνουν να ενσωματώσουν νέες ανάγκες στο ιστορικό στοιχείο των αναγκών τους, δηλαδή στο «αναγκαίο καλάθι»: επιπλέον εμπορεύματα προστίθενται στο σύνολο των υλικών αγαθών και υπηρεσιών που θεωρούνται αναγκαία για μια «κανονική» και αξιοπρεπή διαβίωση στην συγκεκριμένη χώρα και στην συγκεκριμένη εποχή.

Γι' αυτούς τους λόγους, η μείωση της αξίας (η απαξίωση) των εργασιακών ικανοτήτων των υποτελών κοινωνικών τάξεων πραγματοποιείται με δύο τρόπους:

Πρώτον, με την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (που μειώνει την αξιά ενός εκαότου των εμπορευμάτων που συνθέτουν το αναγκαίο για την συντήρηση και αναπαραγωγή της «καλάθι» εμπορευμάτων). Αυτό δεν συμβαίνει πλέον στην Ελλάδα, όπου οι μεταβολές της παραγωγικότητας της εργασίας είναι μικρές.

Δεύτερον, με την συρρίκνωση του ιστορικού στοιχείου των αναγκών, δηλαδή αφαιρώντας αγαθά και υπηρεσίες από το «καλάθι» με τα αναγκαία· μειώνοντας δηλαδή την αγοραστική δύναμη του μισθού (την οποία ονομάζουμε και πραγματικό μισθό, διότι μετράει αυτό τα πράγματα [αγαθά και υπηρεσίες] που αγοράζει ο τρέχων μισθός, αυτός που μετριέται σε ευρώ).

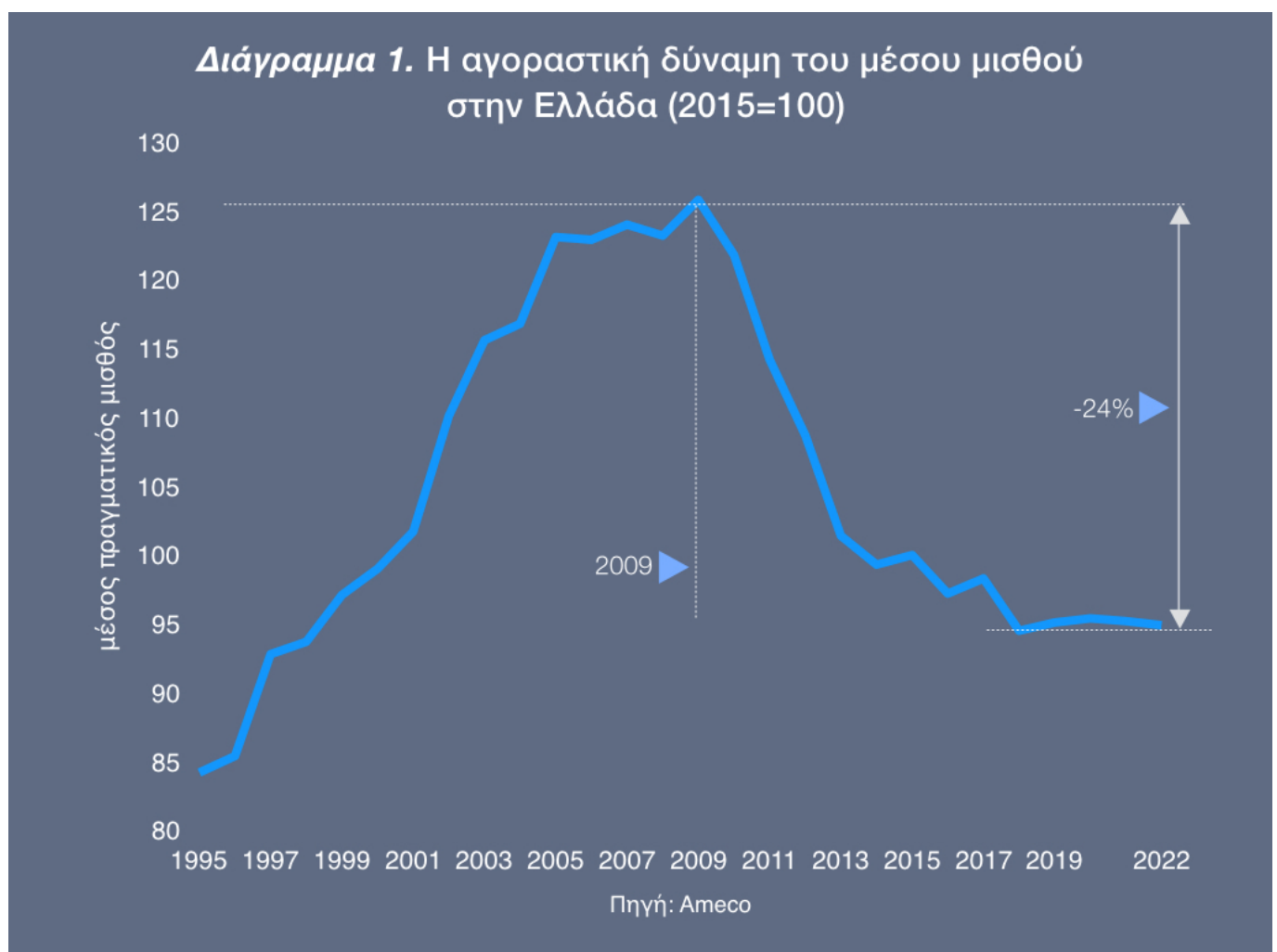
Αυτο ακριβώς συμβαίνει στην Ελλάδα κατά την τελευταία

δεκαετι'α: έχει μειωθεί θεαματικά ο πραγματικός μισθός (έχουν επομένως μειωθεί αυτά που μπορεί να αγοράσει ο τρέχων μισθός) και έχει καθηλωθεί στο χαμηλό σημείο που βρέθηκε μετά την μεγάλη μείωση που επέβαλαν τα μνημόνια.

Ας δούμε με ποιον τρόπο αυτό φαίνεται στα στατιστικά στοιχεία και τι επιπλέον έχουν να μας δείξουν αυτά.

Τα τεκμήρια της υποτίμησης της εργασίας

Η αγοραστική δύναμη της μέσης αμοιβής εργασίας (δηλαδή ο μέση πραγματική αμοιβή εργασίας) φαίνεται στο διάγραμμα 1.

Στο διάγραμμα 1 παρατηρούμε ότι η αγοραστική δύναμη αυξανόταν έως και το 2009. Κατά την τριετία 2010-2012 πραγματοποιήθηκε

κατακόρυφη μείωση την οποία ακολούθησε πρόσθετη, λιγότερο όμως δραματική, επί κυβέρνησης Σύριζα, μείωση που διήρκεσε μέχρι το τέλος του 2017. Χρειάστηκε να φτάσουμε στο 2018 ώστε η αγοραστική δύναμη της μέσης αμοιβής εργασίας να σταθεροποιηθεί, και αυτό συνέβη **σε επίπεδο χαμηλότερο κατά 24% έναντι του 2009**. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κατά το 2022, η αγοραστική δύναμη της μέσης αμοιβής εργασίας δεν θα αυξηθεί.

Διευκρίνιση: το γεγονός ότι έχει διανυθεί μια ολόκληρη πενταετία κατά την οποία ο μέσος πραγματικός μισθός παραμένει κατά 24% χαμηλότερος από τον αντίστοιχο μισθό του 2009, δεν σημαίνει ότι αφαιρέθηκε εφάπαξ από την αγοραστική δύναμη του μισθού το 24%· αντιθέτως, σημαίνει ότι στην διάρκεια κάθε ξεχωριστού έτους που παρέρχεται μετά το 2018, αφαιρείται τώρα το 1/4 της αγοραστικής δύναμης που είχε ο μισθός κατά το 2009.

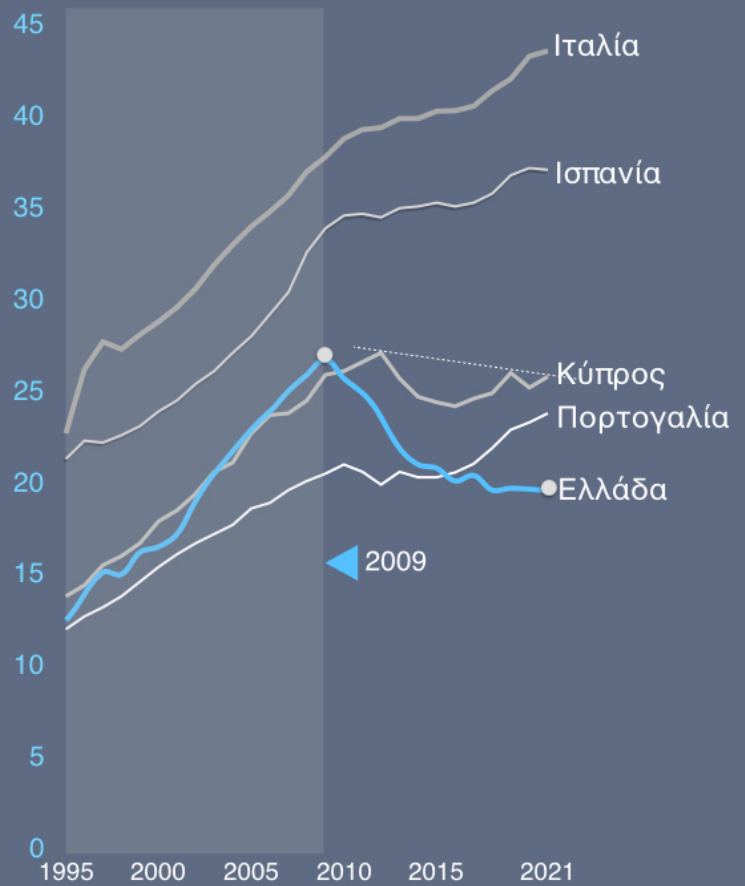
Η υποτίμηση της εργασίας στην Ελλάδα, δεν ακολουθεί τις εξελίξεις στις άλλες χώρες της ευρωπαϊκής Μεσογείου, διότι στην Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία υπήρξε μόνο πρόσκαιρη στασιμότητα ή μείωση των μικτών ετήσιων αποδοχών εργασίας ανά μισθωτό (διάγραμμα 2). Ομοιότητα παρουσιάζει η Ελλάδα με την Κύπρο, ως προς το φαινόμενο που εξετάζουμε εδώ, πλην όμως η υποτίμηση στην Κύπρο ήταν κατά πολύ μικρότερη.

Η Ελλάδα αναδεικνύεται επομένως σε μοναδική περίπτωση οικονομικά αναπτυγμένης χώρας με δραματική μείωση της αγοραστικής δύναμης των μισθών.

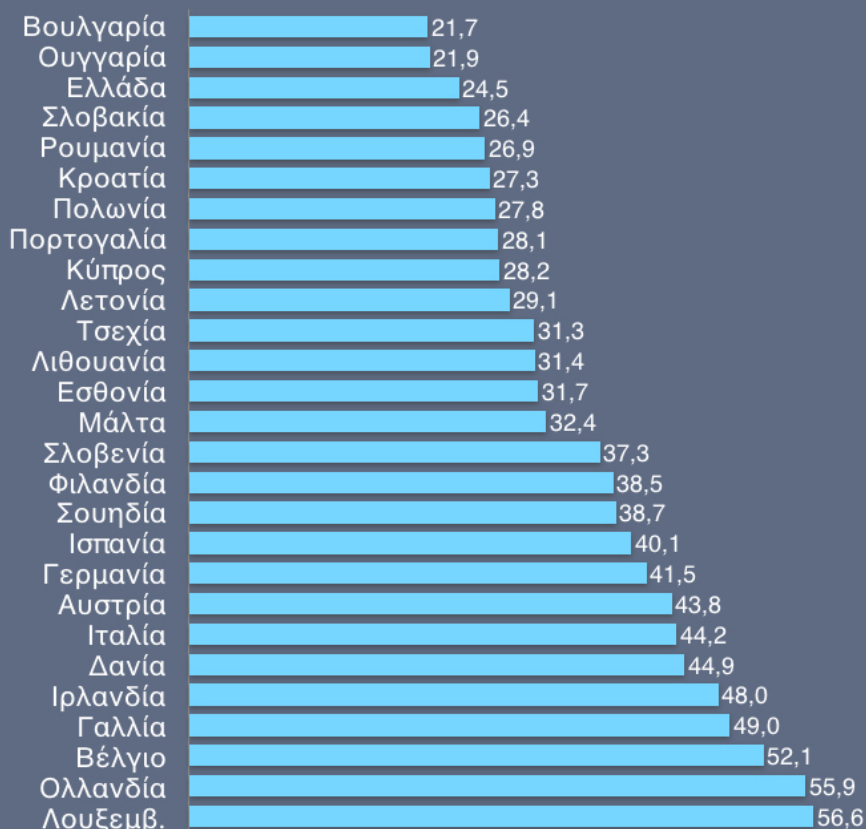
Διάγραμμα 2.

Μικτές ετήσιες αποδοχές
εργασίας ανά μισθωτό στις χώρες
της νότιας Ευρώπης
(σε χιλιάδες ευρώ, 1995-2020 και
πρόβλεψη 2021).

Πηγή: Ameco Database, Ευρωπαϊκή
Επιτροπή

Διάγραμμα 3. Αγοραστική δύναμη των ετήσιων αποδοχών εργασίας ανά μισθωτό στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το 2021 σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης.

Πηγή: Ameco Database

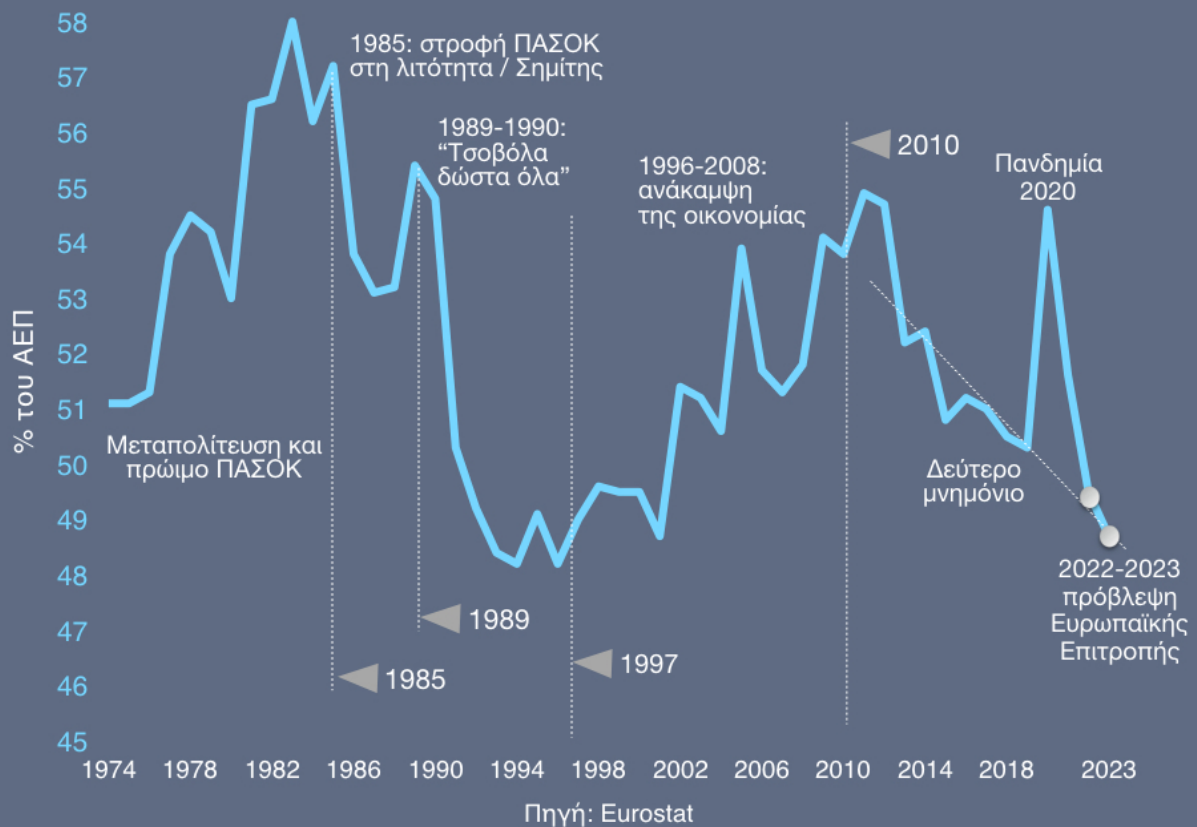
Το αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων είναι ότι η αγοραστική δύναμη των ετήσιων αποδοχών εργασίας ανά μισθωτό στην Ελλάδα είναι πλέον μία από τις χαμηλότερες στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην κατάταξη των 27 χωρών, **η Ελλάδα καταλαμβάνει την τρίτη χειρότερη θέση μετά από την Βουλγαρία και την Ουγγαρία** (διάγραμμα 3). Πριν το 2010, η Ελλάδα βρισκόταν στην 13η καλύτερη θέση.

Η απαξίωση των ικανοτήτων προς εργασία των υποτελών κοινωνικών τάξεων φαίνεται με πιο γλαφυρό τρόπο στο εισοδηματικό μερίδιο της εργασίας, δηλαδή στο τμήμα εκείνο του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος που ιδιοποιούνται οι μισθωτοί. Αυτό το μέγεθος, που φαίνεται στο διάγραμμα 4, δείχνει την διανομή του εισοδήματος μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας (και αποτελεί φαινομενική μορφή της αξίας της εργασιακής δύναμης με την μαρξιστική έννοια του όρου). Παρατηρούμε στο διάγραμμα 4 όλες τις περιόδους από τις

οποίες διήλθε η ελληνική οικονομία μετά το 1973, όλες τις σημαντικές καμπές στην πορεία της και τρεις φάσεις απαξίωσης της εργασίας. Η πρώτη εκκίνησε το 1985 επί ΠΑΣΟΚ με υπουργό Εθνικής Οικονομίας τον Κώστα Σημίτη, η δεύτερη φάση απαξίωσης πραγματοποιήθηκε επί Μητσοτάκη πατρός, και η τρίτη με τα μνημονιακά προγράμματα. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 4, από το 2012 έχει εγκατασταθεί στην Ελλάδα μια διαρκής διαδικασία μείωσης του εισοδηματικού μεριδίου της εργασίας, αναδιανομής του εισοδήματος υπέρ του κεφαλαίου και απαξίωσης των εργασιακών ικανοτήτων των μισθωτών. Σημειακή διακοπή της πτωτικής πορείας του μεριδίου της εργασίας υπήρξε κατά το 2020 εξαιτίας του τρόπου διαχείρισης του πρώτου κύματος της πανδημίας, αλλά από το 2021 η διαδικασία απαξίωσης τέθηκε ξανά σε κίνηση.

Από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπεται, τόσο για το 2022 όσο και για το 2023, περαιτέρω απαξίωση της εργασίας, η οποία μάλιστα θα οδηγήσει το εισοδηματικό μερίδιο της εργασίας στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας πεντηκονταετίας.

Διάγραμμα 4. Εισοδηματικό μερίδιο της εργασίας

Συμπεράσματα

Εάν υπάρχει μια αδιαμφισβήτητη επιτυχία της μνημονιακής πολιτικής για τους κατόχους κεφαλαίου, αυτό είναι η θεαματική μείωση των πραγματικών μισθών (δηλαδή της αγοραστικής δύναμης των χρηματικών μισθών).

Το γεγονός ότι ο μέσος πραγματικός μισθός μειώθηκε κατά το 1/4, σημαίνει ότι κατά το ίδιο ποσοστό μειώθηκε ο όγκος, η ποσότητα, των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζει ο μισθωτός με τον μισθό του.

Σε αυτήν την απώλεια θα πρέπει να προσθέσουμε την επιβάρυνση των μισθωτών με την αύξηση του φορολογικού βάρους και το κόστος που τώρα επωμίζονται εξαιτίας των ιδιωτικοποιήσεων, οι οποίες μετατρέπουν τα δημόσια αγαθά σε εμπορεύματα. Επιπλέον,

η εν λόγω μείωση είναι υποεκτιμημένη διότι συμπεριλαμβάνει τους συγκριτικά πολύ υψηλούς μισθούς των στελεχών επιχειρήσεων, οι οποίοι γενικά δεν μειώθηκαν διότι εκτός από αμοιβή εργασίας είναι και συμμετοχή στα κέρδη.

Το γεγονός ότι το εισοδηματικό μερίδιο της εργασίας στο προϊόν μειώθηκε επί μία δεκαετία (και πιθανότατα θα μειωθεί επίσης κατά την διετία 2022-2023), σημαίνει ότι οι μισθωτοί εργάζονται για τα αφεντικά τους αυξανόμενο αριθμό ωρών (όχι μόνο αυξημένο αλλά και διαρκώς αυξανόμενο) και για τον εαυτό τους μειούμενο αριθμό ωρών. Πόσες επιπλέον ώρες εργασίας, άραγε, πραγματοποιούνται τώρα για να φουσκώσουν το εισόδημα του κεφαλαίου και πόσες λιγότερες για τους εργαζόμενους; Περίπου 5 κάθε εβδομάδα.

Από το 2008 έως σήμερα, το κεφάλαιο συνθλίβει ανθρώπινες ζωές προκειμένου να ανορθώσει την κερδοφορία του με τον μοναδικό τρόπο που βρίσκει πρόσφορο στην παρούσα ιστορική συγκυρία: μειώνοντας διαρκώς τις δαπάνες συντήρησης και αναπαραγωγής των υποτελών κοινωνικών τάξεων, επιδιώκοντας μάλιστα μια τέτοια μείωση να την καταστήσει νέα κανονικότητα όπου οι υποτελείς θα θεωρούν φυσική την υλική στέρηση, και ακόμη χειρότερα, την υποτέλειά τους.

Πηγή: commune.org.gr